

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF CHRISTIAN FALZON SCERRI
ONOR. IMĦALLEF JOSETTE DEMICOLI**

Seduta ta' nhar il-Ħamis, 17 ta' Ottubru, 2024.

Numru 28

Rikors numru 491/2015/1 GM

Ramel u Żrar Limited (C-13018)

v.

Schembri & Sons Limited (C-4225)

Il-Qorti:

1. Din hija sentenza dwar appell tal-kumpanija konvenuta Schembri & Sons Limited minn żewġ sentenzi, waħda preliminari mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili nhar it-8 ta' Mejju, 2018, li biha ġew miċħuda l-eċċezzjonijiet tagħha dwar li l-azzjoni ta' Ramel u Żrar Limited waqgħet bil-preskrizzjoni ta' sentejn u ta' ħames snin skont l-**Artikoli 2149, 2151 u 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**; kif ukoll minn sentenza finali mogħtija fl-14 ta'

Jannar, 2021, li biha l-Ewwel Qorti kkundannatha sabiex tħallas lil Ramel u Żrar Limited is-somma globali ta' €34,091.23, flimkien mal-imgħaxijiet legali u l-ispejjeż tal-kawża.

Dahla

2. B'rikors maħluf imressaq fit-22 ta' Mejju, 2015, il-kumpanija attriċi Ramel u Żrar Limited stqarret li hija għandha tiegħu mingħand il-kumpanija konvenuta Schembri & Sons Limited, is-somma totali ta' €34,091.83, li tirrappreżenta bilanċ ta' prezz għall-bejgħ ta' konsenji ta' ramel u żrar, kif ukoll l-imgħaxijiet.

3. Fissret li l-aħħar darba li Schembri & Sons Limited ħallsitha akkont tal-kreditu dovut lilha kien bil-mezz ta' tpartit li seħħ f'Mejju, 2012, u tat x'jinftiehem li minn dakinhar 'il quddiem ma sar l-ebda pagament ieħor.

4. Fuq il-premessa li l-kreditu inkwistjoni huwa wieħed ċert, likwidu u skadut, kif ukoll fuq l-istqarrija, li sa fejn taf hi, Schembri & Sons Limited ma kellha l-ebda eċċezzjoni xi tressaq kontra t-talba tagħha għall-ħlas, Ramel u Żrar Limited ressqet din il-kawża bil-proċedura sommarja speċjali u talbet lill-Ewwel Qorti sabiex:

«1. Tiddeċiedi skont it-talba bid-dispensa tas-smiġħ tal-kawża għat-tenur tal-Artikoli 167 sa 170 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili; u

2. Konsegwentement tikkundanna lis-soċjetà intimata Schembri & Sons

Limited tħallas lill-esponenti s-somma sħiħa ta' erbgħa u tletin elf u wieħed u disgħin ewro u tlieta u tmenin ċenteżmi (€34,091.83) bilanċ ta' prezz ta' materjal fornut lilha, u mgħaxxijiet, dovuti kif fuq spjegat.

Bl-ispejjeż u bl-imgħaxxijiet legali sad-data tal-pagament effettiv, kontra s-soċjetà intimata, li tibqa' ingunta minn issa għas-subizzjoni.»

5. B'digriet mogħti waqt l-ewwel seduta miżmuma fit-22 ta' Lulju, 2015, l-Ewwel Qorti sabet li Schembri & Sons Limited kellha raġuni tajba biex titħalla tikkontesta l-kawża, u għalhekk tatha żmien sabiex twieġeb għall-kawża bil-mezz ta' tveġiba maħlufa.

6. Bi tveġiba maħlufa mressqa fl-24 ta' Lulju, 2015, il-kumpanija konvenuta Schembri & Sons Limited wieġbet għal din il-kawża billi qajmet dawn l-eċċezzjonijiet:

*«1. Preliminarjament illi t-talba attriċi hija preskritta bil-preskrizzjoni ta' sentejn ai termini tal-**Artikolu 2149 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta**;*

*2. Illi mingħajr preġudizzju għall-ewwel eċċezzjoni l-azzjoni attriċi hija wkoll preskritta ai termini tal-**Artikolu 2151** tal-istess Kap;*

*3. Illi mingħajr preġudizzju għall-ewwel żewġ eċċezzjonijiet it-talba attriċi hija wkoll preskritta ai termini tal-**Artikolu 2156** tal-istess Kap;*

4. Illi mingħajr preġudizzju għall-ewwel tliet eċċezzjonijiet d-domandi attriċi huma infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra s-soċjetà rikorrenti stante illi s-soċjetà eċċipjenti m'għandha tagħtiha xejn;

5. Salv kull eċċezzjoni ulterjuri.»

7. B'sentenza preliminari mogħtija fit-8 ta' Mejju, 2018, l-Ewwel Qorti ċaħdet l-ewwel tliet eċċezzjonijiet preliminari ta' Schembri & Sons Limited, u ħalliet il-kawża għall-ġbir tal-provi fil-mertu.

8. L-Ewwel Qorti waslet għal din id-deċiżjoni fuq is-saħħa tal-konsiderazzjonijiet li ġejjin:

«Illi bħala fatti rilevanti, il-Qorti tibda biex tgħid li l-ammont mitlub fir-Rikors Maħluf jirreferi għal bilanċ li jmur lura sa minn qabel is-sena 2008. Fi kliem S&S (mhix kontrastata minn R&Ž), in-negożju ta' bejniethom kien mifruq fuq medda ta' snin, bejn is-sena 2002 u s-sena 2008, u li wara din l-aħħar sena ma kien hemm ebda negożju ieħor bejniethom;

Illi R&Ž tmexxi barriera u biċċa l-kbira tal-attivitajiet tagħha jirrigwardaw il-provvista ta' materjal mill-istess barriera lil klijenti tagħha, xi drabi bi tpartit ma' xogħol jew materjal ieħor;

Illi jirriżulta li fl-10 ta' Novembru, 2009, R&Ž bagħtet ittra uffiċjali lil S&S sabiex tħallas il-bilanċ ta' tmienja u għoxrin elf, mitejn u sitta u sittin ewro, u erba' ċenteżmi (€28,266.04) bħala «refużjoni ta' self somministrat lilha mill-mittenti» (jiġifieri minn R&Ž), filwaqt li f'Jannar 2010, l-istess ittra uffiċjali reġgħet intbagħtet b'korrezzjoni fejn ir-riferenza għas-self ġiet mibdula f'«bilanċ ta' prezz ta' żrar u materjal ta' kostruzzjoni»;

Illi S&S tiċċad li għandha tagħti xi flejjes lil R&Ž, u żżid tgħid li l-kummerċ ta' bejniethom kien ingħalaq u ma kien baqa' ebda debitu favur R&Ž. L-istess tgħid l-accountant ta' S&S li kien intqal lilha mid-direttur tal-kumpanija mħarrka lura fis-sena 2009 meta l-kumpanija kienet irċeviet l-ittri uffiċjali msemmija aktar 'il fuq;

Illi, min-naħa 'l oħra, R&Ž tmeri dan. Mill-provi mressqa minnha, hija tgħid li S&S kienet issuggeritilha li dak li kien baqa' dovut jiġi paċut jew impartat permezz ta' materjal, jiġifieri planki tal-konkos. Dan ingħad qabel is-sena 2012. Fil-fatt hija tgħid li ntlaħaq ftehim f'dan is-sens u rressqet ukoll dokumentazzjoni li, fi kliemha, tgħid li juri u jixhed dan il-ftehim. Il-ftehim kien jintlaħaq ma' impjegat ta' S&S, billi biċċa mill-materjal kienet tinqeda bih R&Ž innifisha, filwaqt li materjal ieħor kien jgħaddi direttament għand terzi;

Illi R&Ž fetħet din il-kawża fit-22 ta' Mejju, 2015;

Illi bħala konsiderazzjonijiet ta' natura legali, għall-finijiet tal-eċċezzjonijiet preliminari tal-preskrizzjoni, il-Qorti tqis li S&S tistrieħ fuq tliet (3) dispożizzjonijiet differenti li jirreferu bejniethom għal żewġ (2) perjodi preskrittivi. Minhabba li l-preskrizzjonijiet imressqa minn S&S huma estintivi tal-azzjoni attriċi, jidhol fis-seħħ il-prinċipju li ż-żmien preskrittiv jgħaddi biss minn dakinhar li jkun tnissel id-dritt jew setgħet tiġi mibdija l-azzjoni meqjusa biex tħares dak id-dritt. Jibqa' l-fatt li l-preskrizzjoni hija istitut odjuż, u meta ġudikant jiġi mitlub jiddeċiedi fuq eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, irid jasal għall-fehma tiegħu fuq il-fatti ċari u mhux fuq konġetturi. Għaldaqstant, l-eċċezzjoni għandha tiġi miċħuda jekk mill-provi mressqin jew mill-atti tal-proċess, dik id-data ma tkunx tista' tiġi stabbilita;

Illi hija regola ewlenija fil-proċedura li l-prova li l-azzjoni hija preskritta trid issir minn min iqanqal l-eċċezzjoni, għalhekk il-piż jaqa' prinċipalment fuq min jallega l-preskrizzjoni. Min-naħa 'l oħra, hu mistenni mill-parti attriċi li tressaq prova biex tittanta xxejjen dawk tal-parti mħarrka li għadda ż-żmien, u fost iċ-ċirkostanzi maḥsuba mil-liġi li jiksru l-preskrizzjoni, wieħed isib it-talba b'att ġudizzjarju, l-għarfien tal-jedd mill-parti li kontra tagħha kien għaddej iż-żmien tal-preskrizzjoni, jew bi ḥlas akkont. Barra minn dan, ir-rinunzja għall-jedd li wieħed isejjaħ favur il-preskrizzjoni jwassal wkoll għat-telf tagħha;

Illi fil-każ li l-Qorti għandha quddiemha, S&S qiegħda tinvoka favur tagħha uħud mill-preskrizzjonijiet «il-qosra», għalhekk it-tħaddim ta' dawn id-dispożizzjonijiet partikolari għandu jingħata tifsira dejqa;

Illi hija wkoll fuq din l-għażla ta' S&S li l-Qorti trid tqis is-siwi tal-eċċezzjoni mqajma minnha. Kemm-il darba waħda jew oħra mill-eċċezzjonijiet jintlaqqgħu, iwasslu biex l-azzjoni taqa' fil-konfront ta' dik il-parti li tkun ressqitha, u R&Ż titlef il-jedd li tkompli bil-proċeduri quddiem il-Qorti;

*Illi S&S tibda biex tgħid li R&Ż tilfet il-jedd li tressaq it-talbiet tagħha b'kawża għaliex kienu laḥqu għaddew aktar minn sentejn minn mindu l-azzjoni messha nbdiet. Fit-Tweġiba Maḥlufa tagħha, S&S tinvoka l-**Artikolu 2149 tal-Kodiċi Ċivili**, u aktar tard fl-istadju tan-Nota ta' Sottomissjonijiet tispeċifika s-**subartikolu (a)** tiegħu bħala ċ-ċirkostanza li tgħodd għall-każ;*

*Illi għal dan l-argument, R&Ż tilqa' billi tgħid li l-**Artikolu 2149(a) tal-Kodiċi Ċivili** ma jgħoddx għall-azzjoni mressqa minnha. Issostni li hi mhix kuntrattur tal-bini imma għandha impjant li jforni lill-klijenti tagħha b'ramel u żrar kontra l-ḥlas tal-materjal hekk konsenjat;*

Illi fid-dawl tal-provi mressqa fil-kawża sa dan l-istadju, il-Qorti hija ta' l-istess fehma li din id-dispożizzjoni partikolari ma tgħoddx għall-każ tal-lum. Dan tgħidu prinċipalment għaliex din il-preskrizzjoni tirrigwarda fornituri li jagħmel l-istess kuntrattur lil min ikun qed jibnilu, li ma jirriżultax li huwa l-każ f'din il-kawża. Din l-interpretazzjoni ssegwi wkoll dik mogħtija lil dan is-subinċiż mill-Qrati tagħna tul is-snin;

*Illi għaldaqstant, l-ewwel eċċezzjoni preliminari mhix qiegħda tintlaqa', u dan iwassal ukoll għaċ-ċaħda tat-tieni eċċezzjoni preliminari billi l-**Artikolu 2151** jirreferi għall-eċċezzjonijiet il-«qosra» li jistgħu jitqajmu fuq l-applikabilità [ta'] żmien preskrittiv partikolari, magħduda magħhom il-preskrizzjoni maḥsuba fl-**Artikolu 2149**, fost oħrajn;*

*Illi t-tielet eċċezzjoni preliminari hija dik imsejsa fuq l-**Artikolu 2156** tal-Kodiċi Ċivili, jiġifieri l-preskrizzjoni ta' ḥames snin, li fin-Nota ta' Sottomissjonijiet tagħha, S&S torbotha mas-**subinċiż (f)** tiegħu;*

Illi jrid jingħad li għalkemm il-kelma «kreditu» taħt dan l-artikolu tfisser kull jedd in personam li jaqbel ma' kull obligazzjoni ta' debitur. Jidher li

fil-qafas tal-**Artikolu 2156 tal-Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta** il-kelma «kreditu» msemmija fil-paragrafu (f) tiegħu għandha tiġbor fiha biss jeddijiet li huma tal-istess bixra tal-jeddijiet imsemmija fil-paragrafi l-oħrajn tiegħu. Ta' min jgħid li ċ-ċirkostanzi kollha maħsubin fl-**Artikolu 2156** huma obbligazzjonijiet għall-ħlas ta' flus u mhux obbligazzjonijiet di fare;

Illi peress li l-preskrizzjoni «residwali» maħsuba taħt l-**Artikolu 2156(f) tal-Kap 16** hija soġġetta għall-interpretazzjoni eiusdem generis, allura dan iġib miegħu l-effett li l-obbligazzjoni li kontra tagħha titressaq eċċezzjoni bħal din trid tkun waħda għall-ħlas ta' flus. Kemm hu hekk, ingħad li din il-preskrizzjoni tgħodd għal żewġ ordni ta' krediti: jiġifieri l-prestazzjonijiet aċċessorji jkunu liema jkunu, u wħud mill-prestazzjonijiet ewlenin jew prinċipali. Tal-ewwel jirrigwardaw dejjem oġġett li jkun flus, filwaqt li tat-tieni jirrigwardaw flus jew ħaġa funġibbli bħalma huma l-flus;

Illi l-elementi kollha meħtieġa biex titqies eċċezzjoni bħal din jirriżultaw fil-każ preżenti, billi huwa magħruf li fil-każ ta' bejgħ ta' materjal, il-preskrizzjoni applikabbli hija dik maħsuba fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**. Il-kreditu pretiż minn R&Ż huwa wieħed li jaqa' fil-parametri tal-krediti maħsubin fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi**;

Illi S&S tistqarr li, filwaqt li huwa minnu li, bl-ittra uffiċjali mibgħuta lilha minn R&Ż fl-2009 (u li laqgħet in-notifika tagħha fl-14 ta' Jannar, 2010) kien hemm interruzzjoni taż-żmien preskrittiv tal-ħames snin, dan reġa' beda jgħaddi minn dakinhar u, sa ma R&Ż fetħet il-kawża kienu għaddew aktar minn ħames snin u R&Ż ma kienet ressqet l-ebda att ġudizzjarju ieħor kontriha biex bih setgħet terġa' twaqqaf iż-żmien preskrittiv;

Illi madankollu, S&S tibni d-difiża tagħha kontra l-preskrizzjoni eċċepita fuq ħlas akkont li sar fil-31 ta' Mejju, 2012, kif ukoll fuq il-fatt, mhux ikkontestat, li f'Jannar 2010, hija kienet bagħtet ittra uffiċjali lil S&S fejn talbitha l-ammont pretiż f'din il-kawża. Mill-provi mressqa minnha, jirriżulta li f'Jannar tal-2012, S&S ħarġet stima («quotation») fuq isem R&Ż, fattura f'Mejju u «certificate of conformity» f'Ġunju tal-2012 marbuta mal-istess materjal, li jissarraf f'total ta' sitt elef, tliet mija u disgħin ewro u sitta u ħamsin ċenteżmu (€6,390.56). S&S tgħid li R&Ż naqset li tipprova li dak kien jirrifletti tpaċija kontra dak li seta' kien dovut lilha, filwaqt li R&Ż tisħaq li l-ammont ta' sitt elef, tliet mija u disgħin ewro u sitta u ħamsin ċenteżmu (€6,390.56) naqqsitu mill-ammont li kien dovut lilha;

Illi f'dan ir-rigward, il-Qorti ssib ukoll li S&S naqset li ssostni l-eċċezzjoni tagħha tal-preskrizzjoni taħt l-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili** billi ma wettqitx dak li jitlob minnha l-**Artikolu 2160(1)** tal-istess Kodiċi. Ir-rappreżentant tagħha għall-ewwel qal li l-ammont kien imħallas (meta ma ressaq l-ebda prova tajba biex turi tali ħlas) u mbagħad, aktar 'il quddiem, żied jgħid li kienet saret il-proposta li l-ammont ikun paċut. Iżda dawn iż-żewġ ċirkostanzi mhumieq dawk li jitlob l-imsemmi artikolu biex tkun tista' tirnexxi l-preskrizzjoni mqajma taħt l-**Artikolu 2156**;

Illi l-Qorti, wara li qieset sewwa l-provi u l-argumenti mressqin s'issa quddiemha miż-żewġ partijiet, tasal għall-fehma li l-preskrizzjoni ta' ħames snin giet fil-fatt interrotta bin-negozju u tpaċija li sar bejn iż-żewġ kumpaniji f'Mejju tal-2012. Għalkemm ma tressaq ebda dokument li juri xi arrangament bil-miktub li kien intlaħaq bejniethom, il-liġi dan ma titolbux. Ikun biżżejjed li jintwera li kien hemm żewġ idjun ta' żewġ partijiet lejn xulxin, b'wieħed joqtol lill-ieħor, mingħajr il-ħtieġa li d-debituri jkunu jafu li l-ammont gie paċut;

Illi minħabba f'dawn iċ-ċirkostanzi, joħroġ li S&S naqset li tipprova kif imiss iż-żmien preskrittiv ta' ħames snin, u dan iwassal biex it-tielet eċċezzjoni mressqa minnha wkoll ser tiġi miċħuda;»

9. Aktar 'il quddiem, b'sentenza finali mogħtija fl-14 ta' Jannar, 2021, l-Ewwel Qorti mbagħad qatgħet din il-kawża billi: (i) ċaħdet ir-raba' eċċezzjoni ta' Schembri & Sons Limited; (ii) sabet li Ramel u Żrar Limited hija kreditriċi ta' Schembri & Sons Limited fis-somma ta' €34,091.83; u (iii) ikkundannat lil Schembri & Sons Limited sabiex tħallas lil Ramel u Żrar dik l-istess somma, bl-imgħaxijiet legali mill-jum tat-30 ta' April, 2015, sa dak il-jum li fih kellu jsir il-ħlas, kif ukoll l-ispejjeż kollha tal-kawża.

10. L-Ewwel Qorti waslet għal din id-deċiżjoni fuq is-saħħa ta' dawn il-konsiderazzjonijiet:

«Kif jindika isimha stess, l-attriċi topera barriera tar-ramel u żrar; materjal li l-konvenuta kienet tixtri mingħandha fuq medda twila ta' żmien sakemm f'xi żmien ma baqgħetx tixtri mingħandha billi bdiet topera barriera simili hija stess. L-attriċi qiegħda tħarrikha għal bilanċ li tgħid li mhux imħallas.

L-unika eċċezzjoni li fadal li tiġi ttrattata hi r-raba' waħda, ċjoè li l-konvenuta m'għandha tagħtiha xejn. Skont il-verbal tat-22 ta' Lulju 2015, l-avukat tal-konvenuta talab li titħalla tikkontesta l-kawża, apparti l-preskrizzjoni, abbażi tal-premessa li «l-ammont pretiż mhux dovut għax diġà tħallas.» Għalhekk l-eċċezzjoni msemija, li l-Qorti tat permess li ssir in segwitu tal-imsemmi verbal, tabilfors għandha tinftiehem li l-konvenuta m'għandha tagħti xejn għaliex diġà ħallset.

Kull parti trid tipprova l-fatti minnha allegati. Għalhekk il-konvenuta f'dan

il-każ trid iġġib il-prova li ħallset għal kull merkanzija li xtrat mingħand l-attriċi.

Dan apparti li l-prova tal-ħlas taqa' fuq spallejn id-debitur, indipendentement minn jekk jagħtix l-eċċezzjoni tal-ħlas jew le. Intqal li dan ma jeħlisx lill-attriċi milli tipprova hija wkoll il-fatti minnha allegati u ċjoè l-eżistenza tad-debitu:

*«Qua kreditriċi, l-attriċi hi fid-dmir li tipprova li jeżisti debitu, li dan id-debitu għadu dovut, u li d-debitriċi tagħha baqgħet inadempjenti fil-ħlas. Hu biss meta tiġi realizzata u sodisfatta din il-prova illi mbagħad l-oneru jispota fuq il-konvenuti debitori li jallegaw il-pagament. Dan il-prinċipju għandu l-fondament tiegħu fuq il-baži li kulħadd għandu jipprova l-allegazzjonijiet tiegħu. Kif deciż, «fil-każ ta' kunflitt serju bejn il-kontendenti fuq il-provi nkombenti rispettivament lilhom, ċjoè, l-attur l-esigibilità u l-konvenut is-soluzzjoni tad-debitu, in-nuqqas tat-tieni ma tikkolmax il-lakuna probatizja tal-ewwel u jibqa' dejjem jimpera l-prinċipju «actore non probante reus absolvitur» - **Manuel Zerafa -vs- Nazzareno Muscat Scerri**, Qorti Civili, Prim' Awla, per Imħ. Maurice Caruana Curran, 27 ta' Mejju 1970.» (**Taliana Carmen v. Vassallo Cesareo Leonard** 03.11.2004 QA[PS])*

Il-Qorti taqbel ma' dawn il-pronunzjamenti. B'danakollu, fil-fehma tagħha, fil-każ preżenti, permezz tal-eċċezzjoni tal-pagament, il-konvenuta qiegħda impliċitament tammetti l-eżistenza tad-debitu; għaliex ħadd ma jhallas xejn għalxejn. L-ammissjoni hija l-aqwa prova, u kif magħruf, teħles lill-kontroparti mill-ħtieġa li tressaq il-provi dwar il-fatti jew fatti ammessi. Frank Schembri, direttur maniġerjali tal-konvenuta, xehed li din kienet ħallset ta' kollox. Mitlub iġib prova ta' dan il-ħlas, wiegħed li kien sejjer jagħmel il-verifiki u jippreżenta kopja tagħhom. Dan iżda baqa' m'għamlux.

Indipendentement mill-ammissjoni taċita tal-konvenuta, l-attriċi ippruvat għas-sodisfazzjon tal-Qorti l-eżistenza tad-debitu minnha allegat permezz tal-esibizzjoni tal-istatement of account sħiħ tal-kont kurrenti li kellha mal-konvenuta, flimkien ma' kopja tal-fatturi kollha meħuda mill-invoice books tal-attriċi. Kull fattura turi d-dettalji tat-trakk li jkun garr il-materjal mibjugħ b'riferenza għad-delivery notes ta' kull konsenja. Dan ir-rendikont kummerċjali ntbagħat regolarment bil-posta lill-konvenuta. Qatt ma gie kkontestat, lanqas meta kien hemm kontestazzjoni identika bejn soċjetà bl-istess azzjonisti tal-attriċi, li kellha negozju bħal tal-attriċi, u l-konvenuta, u li sar fl-istess żmien. Hi liġi li l-kotba tal-kummerċjanti, miżmumin skont il-liġi, kemm jekk obbligatori kif ukoll jekk le, jistgħu jippruvaw dak li jkun fihom dwar operazzjonijiet kummerċjali, sakemm ma jiġix ippruvat il-kuntrarju, basta li tiġi ppruvata l-awtentiċità tagħhom. Minkejja l-isforzi qawwija li għamlet il-konvenuta fl-iter ta' din il-kawża, hija ma rnexxilhiex twaqqja l-prova tal-bejgħ u konsenja tad-diversi partiti ta' merkanzija murija mill-kotba tan-negozju tal-attriċi.

Għalkemm xhieda prodotta mill-konvenuta jikkontestaw l-imgħax, m'hemmx dubbu li d-dejn de quo sar bejn żewġ negozjanti, u li allura huwa ta' xorta kummerċjali, u li fil-kummerċ l-imgħax jibda' jgħaddi minn

dakinhar li l-obbligazzjoni kellha tiġi mwettqa, mingħajr l-ebda ħtieġa ta' sejha jew intimazzjoni (Art. 1141(1) tal-Kodiċi Ċivili).»

11. B'rikors tal-appell imressaq fit-3 ta' Frar, 2021, il-kumpanija konvenuta Schembri & Sons Limited (minn issa 'l quddiem imsejha bħala «S&S») appellat kemm mis-sentenza preliminari tat-8 ta' Mejju, 2018, kif ukoll mis-sentenza finali tal-14 ta' Jannar, 2021. Hemmhekk hija talbet lil din il-Qorti tal-Appell sabiex tħassar dawk iż-żewġ sentenzi għalkollox, u minflok tilqa' t-tieni u t-tielet eċċezzjonijiet tagħha dwar il-preskrizzjoni, filwaqt li tiċhad it-talbiet tal-kumpanija attriċi, bl-ispejjeż kollha kontriha.

12. Bi tveġiba mressqa fil-25 ta' Frar, 2021, il-kumpanija attriċi Ramel u Żrar Limited (minn issa 'l quddiem imsejha bħala «R&Ż») wieġbet għall-appell ta' S&S billi ressqet ir-raġunijiet tagħha għalfejn dan l-appell għandu jiġi miċhud bl-ispejjeż kontra S&S.

13. Inżamm smiġh fit-3 ta' Ottubru, 2024 u minn hemmhekk l-appell tħalla għas-sentenza għal-lum.

Konsiderazzjonijiet:

14. Kif anke tixhed it-talba finali tar-rikors tal-appell, l-aggravju ta' S&S huwa wieħed u jdur kollu madwar iċ-ċaħda tat-tieni u t-tielet eċċezzjonijiet preliminari li fihom S&S qajmet id-difiża li l-azzjoni ta' R&Ż waqgħet bil-preskrizzjoni ta' ħames snin imsemmija fl-**Artikoli 2151 u 2156(f) tal-**

Kodiċi Ċivili rispettivament. Iċ-ċaħda tal-eċċezzjoni marbuta mal-preskrizzjoni taħt l-**Artikolu 2149 tal-Kodiċi Ċivili** għaddiet b'gudikat għaliex ma sar ebda appell minnha.

15. Ta' min jgħid ukoll, li S&S ma ressqet l-ebda aggravji speċifiċi dwar is-sentenza finali tal-25 ta' Frar, 2021, b'danakollu l-appell minn dik is-sentenza huwa biss konsegwenzjali għall-aggravju tagħha li għandu x'jaqsam maċ-ċaħda tal-eċċezzjonijiet dwar il-preskrizzjoni ta' ħames snin. Fil-fatt jekk jinstab li l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni hija mistħoqqa, allura dan ikun ifisser li l-Ewwel Qorti ma kellhiex raġuni tilqa' t-talbiet tal-kumpanija attriċi fis-sentenza finali tagħha.

16. Fil-qofol tagħhom, l-argumenti ta' S&S huma lkoll b'xi mod jew ieħor mibnija fuq it-teżi tagħha, li mill-14 ta' Jannar 2010, jiġifieri mill-jum li fih laqgħet in-notifika tal-ittra uffiċjali li rċeviet mingħand R&Ż, saż-żmien li fih R&Ż ressqet din il-kawża, il-preskrizzjoni la giet miksura u wisq inqas sospiża, u b'hekk, iż-żmien ta' ħames snin laħaq għadda sakemm R&Ż ressqet din il-kawża fil-jum tat-22 ta' Mejju, 2015.

17. S&S targumenta li x-xhieda ta' Gaetano Abdilla dwar il-laqgħat li semma li kellu mad-direttur tagħha Frank Schembri, hija dubjuża, u dan mhux biss għaliex giet meruta bix-xhieda tal-impjegata tagħha Rodianne Brincat, iżda wkoll għaliex hija saħansitra inkonsistenti ma' dik ta' Charles Abdilla, li jiġi ħu Gaetano Abdilla u li huwa wkoll direttur ta' R&Ż. Tfiisser

li x-xhieda tal-aħwa Abdilla ma taqbilx f'bosta aspetti importanti, bħal pereżempju ż-żmien li fih saru l-laqqgħat, x'intqal fihom, u min kien preżenti għalihom. Iżżid li x-xhieda ta' dawn hija wkoll nieqsa minn dettalji kruċjali, u tgħid li mill-banda 'l oħra, il-provi tagħha huma ċari u konsistenti fis-sens, li juru kif hi, sa mill-bidu nett, żammet l-istess pożizzjoni u sewwasew dik li hija ma kellha x'tagħti xejn lil R&Ż.

18. S&S qiegħda wkoll targumenta li mill-atti ma jirriżultax li l-preskrizzjoni nkissret b'xi għemil li bih hija għarrfet id-dejn allegat minn R&Ż, jew inkella li hija wettqet xi ħlas b'akkont ta' dak l-istess dejn. Dwar dan il-punt tal-aħħar, S&S tispeċifika li R&Ż ma ressqet l-ebda dokument li bih ippruvat li sar xi ħlas akkont tal-kreditu mfittex minnha, jew inkella xi rċevuta li turi li seħħet xi tpaċija li ġiet aċċettata minnha.

19. Sa fejn għandha x'taqsam mat-tpaċija li Gaetano Abdilla qal li saret f'Mejju tas-sena 2012 bil-bejgħ tal-planki, S&S targumenta li l-verżjoni ta' Abdilla m'għandhiex mis-sewwa u ma tagħmel l-ebda sens fil-kuntest tal-fatt li hija kienet ilha snin tiċħad li ma kellha tagħti xejn lil R&Ż.

20. Sfiq ma' dan, S&S tinsisti li mix-xhieda ta' Rodianne Brincat tal-14 ta' Mejju, 2019, kif ukoll mid-dokumenti li ressqet dakinhar (Dok RBX u RBX1, f'paġni 426 u 427 fl-atti tal-kawża), jirriżulta li t-tpartit li seħħ f'dak iż-żmien ma seħħx biex jinqata' d-dejn li R&Ż qiegħda tgħid li kellha magħha, iżda sar biss biex jinqata' d-dejn li R&Ż kellha ma' kumpanija

terza bl-isem ta' Blacktop Limited. F'dan ir-rigward, S&S tikkwota b'mod estensiv mix-xhieda ta' Brincat li tinsab f'pagna 451 tal-atti tal-kawża u tfisser li t-tpartit sar b'tali mod li: «*Blacktop Limited ħallset lil Ramel u Żrar... u Schembri and Sons ħallset lil Schembri Infrastructure[s], u Schembri Infrastructures ħallset lil Blacktop.*»

21. F'dan l-istess kuntest, S&S tilmenta li R&Ż qabdet u minn jeddha qatgħetha li tpaċi l-prezz tal-planki li ħadet, mal-ammont li dehrilha li kien għadu dovut lilha, u dan mingħajr biss ma avżatha b'dak li kienet fi ħsiebha tagħmel. Tisħaq li kollox għalhekk seħħ minn wara daharha u b'dan il-mod hija ma setgħet qatt aċċettat id-dejn imfittex minn R&Ż.

22. Tirraġuna li dak li Abdilla pprova jagħmel huwa ċar, u sewwasew li jikser il-preskrizzjoni billi jordna xogħol ieħor mingħandha sabiex il-ħlas li jkun dovut, jiġi paċut ma' dak li skontu kellha tieġu R&Ż mingħandha. Tinsisti li dan però ma seħħlux jipprova fuq bilanċ ta' probabbiltajiet it-tpaċija li semma.

23. S&S tirreferi wkoll għar-rendikonti li x-xhieda ta' R&Ż allegaw li kienu jibagħtulha minn żmien għal żmien u li skonthom, hija ma kinitx tikkontesta. F'dan ir-rigward, tfakkar li r-rappreżentant tagħha Frank Schembri, kif ukoll l-impjegata tagħha Rodianne Brincat, mhux biss ċaħdu li S&S kienet tirċievi dawk ir-rendikonti, anzi żiedu jgħidu li l-ewwel darba li S&S irċeviet tali rendikonti kien meta hija laqgħet in-notifika ta'

din il-kawża. Tosserva li R&Ż lanqas kienet saħansitra hemżet dak ir-rendikont fl-ittra uffiċjali li kienet bagħtitilha lejn l-aħħar tas-sena 2009, u tinsisti li R&Ż ma ġabet assolutament l-ebda prova li hija qatt kienet irċeviet tali rendikont.

24. Lejn l-aħħar tar-rikors tal-appell S&S tgħaddi mbagħad biex tfisser kif u għalfejn il-preskrizzjoni li tgħodd għal dan il-każ hija dik ta' ħames snin kif imsemmija fl-**Artikoli 2151 u 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**.

25. Sa fejn għandu x'jaqsam mal-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili**, l-appellanti tirreferi lejn it-tieni paragrafu ta' dan l-artikolu u targumenta li mill-atti ma jirriżultax li hija qatt aċċettat xi kont ta' R&Ż, jew inkella għamlet xi dikjarazzjoni bil-miktub li l-ammont huwa dovut. Tisħaq li bil-maqlub ta' dan, mill-atti jidher kif sa minn snin qabel ma nbdiet din il-kawża, u sewwasew lura għal Novembru 2009, hija kienet diġà bagħtet ittra lil R&Ż li biha ċaħdet li kellha tagħtiha xi flejjes. Tirraġuna għalhekk li hija mhux talli ma aċċettatx kont, anzi warrbet minnufih talba għall-ħlas hekk kif irċevietha.

26. Fl-aħħar nett, il-kumpanija appellanti tirreferi għall-preskrizzjoni ta' ħames snin fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**. F'dan ir-rigward, ittenni li ma kien hemm l-ebda ksur tal-preskrizzjoni wara l-jum li fih hija laqgħet in-notifika tal-ittra uffiċjali li R&Ż bagħtitilha f'Diċembru tas-sena 2009. Terġa' tisħaq li ma kien hemm l-ebda ħlas akkont min-naħa tagħha jew

inkella aċċettazzjoni tad-dejn, u għalhekk tirraġuna li m'għandu jkun hemm l-ebda dubju li t-talbiet ta' R&Ż waqgħu bil-preskrizzjoni ta' ħames snin imsemmija fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**.

27. Il-Qorti wara li qieset l-argumenti kollha ta' S&S jidhrilha li dan l-appell mhux talli mhuwiex mistħoqq, anzi huwa manifestament bla sies.

28. Jibda billi jiġi osservat, li f'dan l-appell, S&S naqset għalkollox milli tressaq xi argumenti jew kritika ta' sustanza kontra r-raġunament li wassal lill-Ewwel Qorti biex ċaħdet l-eċċezzjonijiet tagħha dwar il-preskrizzjoni. Minflok, S&S għażlet li teħles ħafif billi ressqet rikors tal-appell, li fil-parti l-kbira tiegħu, jikkonsisti f'semplici ripetizzjoni kelma b'kelma ta' dak li diġà niżżlet fin-nota ta' sottomissjonijiet li ressqet quddiem l-Ewwel Qorti fid-29 ta' Marzu, 2017 (f'pàġni 114 sa 126 tal-atti tal-kawża).

29. Pereżempju, għalkemm min-naħa 'l waħda, il-kumpanija appellanti qiegħda tippretendi li l-Ewwel Qorti kellha ssib li l-azzjoni ta' R&Ż waqgħet bil-preskrizzjoni msemmija fl-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili**, fl-istess waqt, S&S mank biss indenjat tindirizza r-raġunament tal-Ewwel Qorti għalfejn qieset li dak l-Artikolu ma setax ikun ta' xi fejda għaliha. Dan l-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili** jaqra hekk:

«2151. (1) Fil-każijiet imsemmijin fl-aħħar erba' artikoli qabel dan, ikun hemm lok għall-preskrizzjoni, għad li kien hemm kontinwazzjoni ta' forniture, kunsinni bil-kreditu, xogħlijiet, servizzi, jew qadi ieħor.

(2) Iżda, f'kull każ b'hal dan, jekk il-kreditu g'hal dawn il-fornituri, kunsinni, xogħlijiet, servizzi, jew qadi ieħor jirriżulta minn kont aċċettat mid-debitur jew minn dikjarazzjoni oħra tad-debitur bil-miktub, l-azzjoni ma taqax bi preskrizzjoni flief bl-għeluq ta' ħames snin li jibdew mid-data ta' dak il-kont jew ta' dik id-dikjarazzjoni.»

30. Issa kemm minn kif irraġunat sewwa l-Ewwel Qorti, kif ukoll minn kif jidher minn kliem il-liġi stess, it-tħaddim tal-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili** jiddependi mill-applikazzjoni ta' wieħed mill-erba' artikoli ta' qablu. Għadarba l-Ewwel Qorti sabet li l-preskrizzjoni msemmija fl-**Artikolu 2149(a) tal-Kodiċi Ċivili** ma kinitx tgħodd għax-xorta ta' negozju li kien hemm bejn il-partijiet, u fl-istess waqt S&S naqset milli tirreferi għal xi artikolu ieħor minn dawk l-erbgha rilevanti, mela allura l-Ewwel Qorti ma setgħetx issib li l-azzjoni ta' R&Ž hija milquta bid-dispożizzjoni msemmija fl-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili**.

31. Ta' min ukoll josserva, li f'dan l-appell, S&S la ressqet xi aggravju speċifiku dwar iċ-ċaħda tal-ewwel eċċezzjoni tagħha li fiha qajmet id-difiża li l-azzjoni ta' R&Ž waqgħet bil-preskrizzjoni ta' sentejn imsemmija fl-**Artikolu 2149(a) tal-Kodiċi Ċivili** u lanqas ma rabet it-tħaddim tal-**Artikolu 2151** ma' xi wieħed mill-erba' artikoli ta' qablu.

32. Minhabba dak li hemm imniżżel fl-**Artikolu 2111 tal-Kodiċi Ċivili**, din il-Qorti hija miżmuma milli ddu minn jeddha għall-erba' artikoli li jirreferi għalihom l-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili** (ara f'dan is-sens **Maria Theresa sive Marthese Vella et v. Ludgarda Cachia et** mogħtija

mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fl-20 ta' Frar 2019, u **Victor Portelli v. Mark Psaila** mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fid-29 ta' Mejju, 2003), u f'ċirkostanzi bħal dawn, S&S ma tistax tippretendi li din il-Qorti tista' b'xi mod jew ieħor iddawwar id-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti sa fejn għandha x'taqsam maċ-ċaħda tat-tieni eċċezzjoni tagħha dwar li l-azzjoni ta' R&Ż waqgħet bil-preskrizzjoni msemmija fl-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili**.

33. F'kull każ, din il-Qorti lanqas ma tista' tifhem kif S&S qiegħda min-naħa 'l waħda targumenta li għandu japplika t-terminu preskrittiv ta' ħames snin kif imsemmi fl-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili**, meta mbagħad, fl-istess waqt hija qiegħda tisħaq bil-ħrara li la aċċettat xi kont ta' R&Ż, u wisq inqas għamlet xi dikjarazzjoni bil-miktub f'dak is-sens.

34. Kif jidher ċar mit-**tieni paragrafu tal-Artikolu 2151 tal-Kodiċi Ċivili**, ingredjent ewlieni għat-tħaddim tat-terminu preskrittiv ta' ħames snin f'dak l-Artikolu huwa li jrid ikun hemm «*kont aċċettat mid-debitur*» jew inkella aċċettazzjoni b'«*dikjarazzjoni tad-debitur bil-miktub*.» Jekk S&S qiegħda tinsisti li hija m'għamlet l-ebda wieħed minn dawn l-atti, mela allura kif hija qiegħda tibqa' tinsisti fuq l-applikazzjoni tal-preskrizzjoni ta' ħames snin imsemmija fl-istess Artikolu?

35. Bir-raġunament tagħha stess, S&S ma messhiex insistiet fuq it-tieni eċċezzjoni tagħha, u agħar minn hekk li tressaq appell dwar iċ-ċaħda ta' dik l-eċċezzjoni! L-aggravju sa fejn jolqot l-**Artikolu 2151 tal-Kodiċi**

Ċivili għalhekk qiegħed jiġi miċħud.

36. Sa fejn imbagħad għandhom x'jaqsmu l-argumenti ta' S&S dwar iċ-ċaħda tat-tielet eċċezzjoni, li fiha qajmet id-difiża li l-azzjoni ta' R&Ż waqgħet bil-preskrizzjoni ta' ħames snin imsemmija fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**, din il-Qorti tosserva li b'differenza għat-tieni eċċezzjoni, hawnhekk l-Ewwel Qorti stess qablet li l-Artikolu msemmi tabilhaqq jgħodd għax-xorta ta' kreditu mfittex minn R&Ż.

37. Min-naħa tagħha fir-risposta tal-appell R&Ż qiegħda tilqa' għal dan billi targumenta li S&S xorta waħda ma tistax tistrieñ fuq il-preskrizzjoni msemmija fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili** għaliex hija naqset milli twettaq il-formalitajiet tal-ġurament decizorju mitluba mil-liġi fl-**Artikolu 2160(1) tal-Kodiċi Ċivili**. Din il-Qorti iżda ma taqbilx ma' din il-preġudizzjali ta' R&Ż.

38. Dawn il-formalitajiet tal-aħħar ma kinux fis-seħħ fiż-żmien li fih S&S ressqet it-tweġiba maħlufa għal din il-kawża, u għall-istess raġunijiet li ngħataw fis-sentenzi fil-kawżi fl-ismijiet ta' **Edwin Caruana v. Air Malta plc** mogħtija mill-Qorti tal-Appell fil-15 ta' Novembru, 2023 u **Amparo Laroco Lopez v. Mary Martin** mogħtija mill-Qorti tal-Appell fil-11 ta' April, 2024, din il-Qorti ma tistax teskludi l-effetti tal-preskrizzjoni msemmija fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**.

39. Jeġtiegħ għalhekk li naraw jekk it-terminu ta' preskrizzjoni ta' ħames snin imsemmi fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili**, lahaqx tabilhaqq għalaq sakemm R&Ż ressqet din il-kawża fit-22 ta' Mejju, 2015, jew inkella nkisirx qabel bħalma sabet l-Ewwel Qorti.

40. Dwar dan, għalkemm S&S qiegħda taċċetta li t-terminu ta' preskrizzjoni beda għaddej mill-ġdid wara li ġie miksur bl-ittra uffiċjali li hija rċeviet mingħand R&Ż fl-14 ta' Jannar, 2010, fl-istess waqt, S&S għadha qiegħda tinsisti, li minn dakinhar 'il quddiem, iż-żmien tal-preskrizzjoni ma ġiex miksur u għalhekk lahaq għalaq sakemm R&Ż ressqet din il-kawża fit-22 ta' Mejju, 2015.

41. Mis-sentenza appellata tat-8 ta' Mejju, 2018, jidher li l-Ewwel Qorti ma qablitx ma' din it-teżi ta' S&S għaliex qieset li t-terminu ta' preskrizzjoni ta' ħames snin inkiser b'negozju ta' tpartit ta' planki li seħħ bejn il-partijiet f'Mejju, tas-sena 2012. Għall-Ewwel Qorti, dan wassal biex il-prezz tal-planki nqata' akkont tad-dejn li R&Ż kienet qiegħda tippretendi mingħand S&S, u għaldaqstant inkisret il-preskrizzjoni bis-saħħa tal-**Artikolu 2134 tal-Kodiċi Ċivili**.

42. Fir-rikors tal-appell, S&S qiegħda tipprova twaqq'a din il-konklużjoni tal-Ewwel Qorti billi prinċipalment, tirreferi għax-xhieda li ngħatat mill-impjegata tagħha Rodianne Brincat, li fis-seduta tal-14 ta' Mejju, 2019, fissret kif in-negozju ta' tpaċija li seħħ f'Mejju, 2012, ma sarx

bil-għan li jinqata' parti mid-dejn li għalih R&Ż qiegħda tfittex lil S&S, iżda biex jinqata' dejn ieħor li kien dovut lil R&Ż minn kumpanija terza bl-isem ta' Blacktop Limited. F'dik l-istess xhieda, Brincat kompliet tfisser li dan kollu kien possibbli għaliex Blacktop Limited kellha tiegħu mingħand il-kumpanija Schembri Infrastructures Limited, u din tal-aħħar kienet kreditriċi ta' S&S.

43. Kif tifhimha din il-Qorti, S&S ma tistax però tuża x-xhieda li għadha kif issir riferenza għaliha, jew inkella d-dokumenti li ġew ippreżentati milli istess xhud fl-istess seduta (ara Dok RBX u RBX1, f'paġni 426 u 427 tal-atti tal-kawża), sabiex tipprova twaqqaq l-konklużjonijiet li waslet għalihom l-Ewwel Qorti fis-sentenza preliminari tat-8 ta' Mejju, 2018.

44. Jekk S&S riedet tattakka l-ħlas akkont tad-dejn li R&Ż qalet li sar minnha bis-saħħa tat-tpaċija ta' Mejju, 2012, S&S kellha tagħmel dan fl-istadju tal-provi b'rabta mal-eċċezzjonijiet tagħha dwar il-preskrizzjoni, u mhux tagħlaq il-provi tagħha, u mbagħad tippretendi li terġa' tiftaħ beraħ il-kwistjoni mill-ġdid wara li saħansitra ngħatat sentenza preliminari fuq l-eċċezzjonijiet tagħha tal-preskrizzjoni.

45. Kif jixhed anke l-verbal tas-seduta tas-7 ta' Frar, 2017 (f'paġna 112 tal-atti tal-kawża), l-Ewwel Qorti ddikjarat **«magħluq l-istadju tal-provi dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni»** u għalhekk il-provi li jgħoddu għall-għanijiet tal-kwistjoni tal-preskrizzjoni huma biss dawk li laħqu ngābru fl-

atti sa dakinhar.

46. Irrispettivament minn jekk hijiex preliminari jew finali, sentenza tal-Qorti ma tistax tiġi newtralizzata bi provi li setgħu faċilment jingabu mill-partijiet qabel ma tkun ingħatat dik is-sentenza, u għalhekk huwa ta' xejn li S&S qiegħda tirreferi għax-xhieda u d-dokumenti li ġew ippreżentati minn Rodianne Brincat wara li l-istess eċċezzjonijiet tal-preskrizzjoni kienu diġà ġew miċħuda bis-sentenza preliminari tat-8 ta' Mejju, 2018.

47. Fl-aħħar mill-aħħar, xogħol din il-Qorti huwa dak ta' reviżjoni u daqskemm parti ma tistax tattakka sentenza fuq is-saħħa ta' argumenti ġodda li ma jkunux tqajmu quddiem il-Qorti tal-ewwel grad, daqstant ieħor m'għandux ikun permissibbli għall-parti li tattakka sentenza tal-Qorti fuq is-saħħa ta' provi li faċilment setgħu jitressqu qabel ma tkun ingħatat dik is-sentenza li jkun qiegħed isir appell minnha.

48. Fil-fehma tal-Qorti, f'dan il-każ, S&S ma jista' jkollha l-ebda skuża għalfejn hija naqset milli tressaq dawk il-provi li issa qiegħda tirreferi għalihom, qabel ma ngħatat is-sentenza preliminari tat-8 ta' Mejju, 2018.

49. R&Ž kienet trasparenti ma' S&S sa mill-bidu nett tal-kawża — tant li hija rriferiet lejn it-tpartit inkwistjoni sa mit-tieni paragrafu tar-rikors maħluf li bih bdiet din il-kawża. Hekk ukoll, il-ħlas akkont bil-mezz ta' tpaċġja huwa wkoll dokumentat fir-rendikont li R&Ž hemżet flimkien mar-

rikors maħluf (ara Dok A, f'paġna 7 tal-atti tal-kawża).

50. S&S setgħet għalhekk tkun taf sewwa x'kienet il-pożizzjoni ta' R&Ż, u jekk riedet tmeri l-eżistenza ta' dak il-ħlas b'akkont bil-mezz ta' tpaċija, hija setgħet tagħmel hekk fl-istadju tal-provi tagħha dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, u dan inkluż billi tressaq lil Rodianne Brincat sabiex tixhed dwar l-istess fatti li għoġobha ssemmi wara li ngħatat is-sentenza preliminari tat-8 ta' Mejju, 2012.

51. Din il-fehma tal-Qorti tkompli tissaħħaħ aktar, hekk kif tqis li kemm mix-xhieda tagħha, kif ukoll mid-data stampata fuq id-dokument imressaq minnha (Dok RBX f'paġna 426 tal-atti tal-kawża), jidher biċ-ċar li fi żmien li fih hija ressqet l-affidavit tagħha biex jifforma parti mill-provi ta' S&S dwar l-eċċezzjonijiet tal-preskrizzjoni, Brincat kienet diġà taf, jew minn tal-inqas, setgħet tkun taf, bil-fatti kollha li xehdet dwarhom wara s-sentenza tat-8 ta' Mejju, 2018. Ma kien hemm għalhekk xejn xi jżomm lil Brincat milli tixhed bil-mezz tal-affidavit dwar l-allegat ħlas b'akkont minn Blacktop, u fid-dawl ta' dan, S&S ma tistax tuża x-xhieda ta' Brincat li ngħatat wara s-sentenza preliminari tat-8 ta' Mejju, 2018 sabiex tipprova twaqqaq l-konklużjonijiet li ngħataw f'dik is-sentenza.

52. Anke però, li kieku stess il-Qorti kellha għall-grazzja tal-argument biss tagħlaq għajn waħda għal dan kollu, u xorta waħda tiegħu qies tax-xhieda li Brincat tat wara s-sentenza tat-8 ta' Mejju, 2018, il-Qorti jidhrilha

li f'kull każ, il-konklużjoni tal-Ewwel Qorti xorta waħda tibqa' raġonevoli, u għalhekk ma hemmx lok li tiġi mimsusa.

53. Il-Qorti qiegħda tgħid hekk għal aktar minn raġuni waħda.

54. Pereżempju, kemm Gaetano Abdilla kif ukoll ħuh Carmelo Abdilla, fuq ġurament, ċaħdu bil-qawwa għal aktar minn darba li Blacktop Limited kellha b'xi mod jew ieħor x'taqsam fit-tpartit ta' Mejju, 2012 (ara: (i) ix-xhieda ta' Charles Abdilla, f'paġni 77, 78 u 80 tal-atti tal-kawża, u (ii) il-kontroeżami ta' Gaetano Abdilla f'paġni 86, 88, 89 u 102 tal-atti tal-kawża).

55. Minbarra li dawn saħqu li fil-partit inkwistjoni kellhom x'jaqsmu biss il-partijiet f'din il-kawża, l-aħwa Abdilla fissru wkoll li kien Frank Schembri, li jiġi d-direttur ta' S&S stess, li fil-verità kien talabhom sabiex jaqtgħu l-bilanċ li R&Ż kien baqgħalha tiġbor mingħand S&S bi tpartit mal-planki (ara x-xhieda u l-kontroeżami ta' Gaetano Abdilla f'paġni 61, 62, 89, 104 u 105 tal-atti tal-kawża, kif ukoll ix-xhieda ta' Charles Abdilla f'paġna 75 tal-atti tal-kawża).

56. Min-naħa tiegħu, Frank Schembri ma ċaħadx li S&S kienet tabilhaqq għaddiet lil R&Ż xi ħlasijiet akkont bil-mezz ta' tpartit mal-planki. Huwa ċaħad biss li kien sar xi negozju jew xiri bejn R&Ż u S&S minn Novembru 2009 sa meta nfetħet din il-kawża f'Mejju tas-sena 2015 (ara

I-affidavit ta' Frank Schembri f'pagna 31 tal-atti tal-kawża u l-kontroeżami tal-istess Frank Schembri, f'pagni 51 tal-atti tal-kawża u pagna 4 tat-traskrizzjoni tal-kontroeżami tal-21 ta' Lulju, 2020). Din iċ-ċaħda ta' Schembri, m'għandhiex però mis-sewwa, u hija meruta b'bosta dokumenti mressqa minn R&Ż, li juru kif f'Mejju 2012, R&Ż tabilhaqq xtrat bosta planki mingħand S&S (ara f'dan is-sens Dok RZL3, RZL4 u RZL5 f'pagni 48, 49 u 49-71 tal-atti tal-kawża, rispettivament).

57. Wieħed mid-dokumenti ewlenin li għadha kif issir riferenza għalihom hija fattura maħruġa minn S&S stess, li ġġib id-data tal-31 ta' Mejju, 2012 (erġa' ara Dok RZL3 f'pagna 48 tal-atti tal-kawża). Din id-data mhux biss taqbel eżatt mad-data li fiha r-rendikont ta' R&Ż juri li sar ħlas akkont bil-mezz ta' tpartit (ara Dok A f'pagna 7 tal-atti tal-kawża), iżda aktar importanti minn hekk, l-istess fattura, hija maħruġa fuq isem R&Ż stess, u mhux fuq isem Schembri Infrastructures Limited jew inkella Blacktop Limited.

58. Kif tifhimha din il-Qorti, li kieku l-affarijiet ġraw bil-mod ta' kif fissrithom Rodianne Brincat u mhux bil-mod ta' kif xehdu l-aħwa Abdilla, S&S ma kinitx x'aktarx sejra toħroġ fattura fuq isem R&Ż, u dan għas-sempliċi raġuni li skont Brincat, ma kinitx R&Ż li kellha tħallas għal dik il-konsenja planki. Il-fatt waħdu li l-fattura tgħajjat lil R&Ż hija għalhekk prova oġġettiva biżżejjed tal-fatt li l-ammont ta' €6,390.56 li jissemma f'dik l-istess fattura kien dovut minn R&Ż, u hadd aktar.

59. Mir-rendikont li R&Ż hemżet flimkien mar-rikors maħluf, li bih bdiet il-kawża jidher li fiż-żmien li fih inħarġet il-fattura tal-31 ta' Mejju, 2012, R&Ż kellha tieġu mingħand S&S is-somma ta' €27,348.92 bħala kapital kif ukoll dik ta' €6,569.73 bħala mgħaxxijiet (erġa' ara Dok A f'pagna 7 tal-atti tal-kawża).

60. Mis-sentenza tal-14 ta' Jannar, 2021, li S&S ma ressqet l-ebda aggravju speċifiku dwarha, jirriżulta mbagħad li l-Ewwel Qorti kkonkludiet li l-ammonti li jidhru mnizzla fir-rendikont imsemmi kienu u għadhom dovuti.

61. Minn dan kollu jsegwi, li bħala stat ta' fatt, S&S kellha għalhekk tabilhaqq tagħti flus lil R&Ż fil-jum tal-31 ta' Mejju, 2012. U la min-naħa tagħha R&Ż kellha tagħti wkoll lil S&S l-ammont ta' €6,390.56 li jirriżulta mill-fattura tal-31 ta' Mejju, 2012, mela allura, l-Ewwel Qorti qalet sewwa li seħħet tpaċija legali b'riħet l-**Artikolu 1196 tal-Kodiċi Ċivili**.

62. Peress li l-ammont li R&Ż kellha tieġu mingħand S&S kien akbar minn dak li S&S kellha tirċievi mingħandha, it-tpaċija inkwistjoni kellha l-effett li toqtol il-kreditu kollu ta' €6,390.56 li kien dovut minn R&Ż lil S&S, filwaqt li wassal biex l-ammont dovut lil R&Ż minn S&S naqas b'ammont daqsinsew (ara f'dan is-sens **Day to Day Limited v. Il-Kummissarju tat-Taxxa fuq il-Valur Miżjud** mogħtija mill-Qorti tal-Appell fit-13 ta' Lulju,

2020 u **Middlesea Insurance p.l.c. v. Raymond Avallone** mogħtija mill-Qorti tal-Appell fid-29 ta' Ottubru, 2019).

63. Naturalment, dan it-tnaqqis tal-añħar wassal biex effettivament sar ñlas min-naħa ta' S&S akkont tad-dejn li kellha ma' R&Ż, u għaldaqstant, fil-mument li seħħet it-tpaċija legali inkwistjoni, jiġifieri fil-31 ta' Mejju, 2012, daħlu fis-seħħ l-effetti kollha tal-**Artikolu 2134 tal-Kodiċi Ċivili** u nkissret il-preskrizzjoni.

64. Ifisser dan, li ż-żmien ta' preskrizzjoni li kien laħaq għadda sa dakinhar ma baqax jgħodd, u l-preskrizzjoni ta' ñames snin imsemmija fl-**Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili** reġgħet telqet mill-ġdid mill-bidu (ara f'dan is-sens l-**Artikolu 2136 tal-Kodiċi Ċivili** u **Maltacom p.l.c. v. Anthony Aquilina** mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-11 ta' Ottubru, 2006).

65. Mill-31 ta' Mejju, 2012, sal-jum li fih tressqet din il-kawża, mank laħqu għaddew tliet snin, u għalhekk l-Ewwel Qorti kellha raġun li twarrab ukoll it-tielet eċċezzjoni ta' S&S.

66. F'ċirkostanzi ta' din ix-xorta, din il-Qorti taqbel ukoll mal-Ewwel Qorti li mhuwiex ta' wens għall-kumpanija appellanti li tişħaq li hija ma kinitx tat il-kunsens tagħha lill-kumpanija appellata sabiex tnaqqas l-ammont ta' €6,390.56 mill-bilanċ li R&Ż kienet qiegħda tippretendi

mingħandha.

67. Kif inhu magħruf sewwa fil-ġurisprudenza, il-kunsens jew ftehim tad-debituri mhuwiex wieħed mill-elementi essenzjali sabiex tkun tista' ssejtn tpaċija legali (ara b'eżempju **Christine Borda v. Joseph Borda** mogħtija mill-Qorti tal-Appell fit-30 ta' April, 2024, **John Camilleri noe. et. v. Charles Vassallo** mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fid-29 ta' Settembru, 2011 u **Paul Cauchi v. HSBC Bank (Malta) p.l.c.** mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fid-19 ta' Frar, 2010).

68. Tassew hija l-liġi stess li fl-**Artikolu 1196(2)** tal-**Kodiċi Ċivili** tipprovdi li t-tpaċija legali ssejtn minnufih u saħansitra anke mingħajr l-għarfien tal-partijiet —sakemm ikun hemm żewġt idjun li jkunu: jeżistu fl-istess waqt; jikkonsistu f'somom ta' flus; it-tnejn likwidi; u jistgħu jintalbu.

69. F'kull każ, din il-Qorti tibqa' però xorta waħda tal-fehma, li x'aktarx, it-tpaċija inkwistjoni ma sejtn kontra x-xewqa ta' S&S jew inkella b'xi ħabi minnha. Li kieku S&S ma riditx li ssir dik it-tpaċija, hija wisq probabbli ma kinitx sejra taċċetta li tissupplixxi lil R&Ż konsenja planki b'valur konsiderevoli ta' xejn inqas minn sitt elef ewro. Dan aktar u aktar meta huwa wkoll ċar li f'dak iż-żmien S&S kienet taf sewwa li R&Ż kienet qiegħda tippretendi li kellha tiegħu mingħandha.

70. Hekk ukoll, li kieku kollox sar minn wara dahar S&S, din tal-aħħar

kienet x'aktarx tfittex lil R&Ż sabiex tħallasha l-valur tal-planki konsenjati lilha f'Mejju tas-sena 2012 — ħaġa li ma tidhirx li saret minn S&S (ara dwar dan: (i) ix-xhieda ta' Charles Abdilla f'paġna 81 tal-atti tal-kawża; (ii) il-kontroieżami ta' Gaetano Abdilla, f'paġna 104 tal-atti tal-kawża; u (iii) paġna 4 tat-traskrizzjoni tal-kontroieżami li sar lil Frank Schembri fil-21 ta' Lulju, 2020).

71. Fil-fehma tal-Qorti, il-konsiderazzjonijiet li għadhom kif isiru huma aktar minn biżżejjed sabiex iwasslu għall-konferma tas-sentenza appellata, u għalhekk il-Qorti sejra tkun qiegħda tiegħi hawnhekk.

72. Tagħlaq biss billi tgħid li billi fil-fehma tal-Qorti l-appell ta' S&S huwa manifestament bla sies, il-Qorti, bis-setgħat mogħtija lilha b'riġet **paragrafu 10(1) ta' Tariffa A tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili**, sejra tkun qiegħda tagħti l-provvediment opportun biex S&S tħallas spejjeż addizzjonali lir-Reġistratur tal-Qorti fl-ammont ta' elf ewro (€1,000).

73. Il-Qorti sejra tkun qiegħda timponi dawn l-ispejjeż addizzjonali fuq S&S anke għaliex hija għażlet li tressaq rikors tal-appell, li fil-parti l-kbira tiegħu, jikkonsisti f'kopja kelma b'kelma tan-nota ta' sottomissjonijiet li kienet diġà ressqet quddiem l-Ewwel Qorti, u biex tkompli tgħaxxaqha aktar, fil-ftit li żiedet, hija għażlet li tkun żleali u rreferiet lejn provi li ma tressqux minnha fl-istadju li hija kellha tressaq il-provi dwar l-

eċċezzjonijiet tagħha tal-preskrizzjoni.

Deċiżjoni

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imsemmija, din il-Qorti qiegħda **tiċhad** l-appell tal-kumpanija konvenuta Schembri & Sons Limited, u għalhekk qiegħda tikkonferma għalkollox kemm is-sentenza preliminari tat-8 ta' Mejju, 2018, kif ukoll dik finali tal-14 ta' Jannar, 2021.

L-ispejjeż kollha b'rabta ma' dan l-appell għandhom jiġihallu kollha mill-kumpanija konvenuta Schembri & Sons Limited.

B'żieda ma' dan, u għar-raġunijiet li ngħataw aktar kmieni, il-Qorti qiegħda bis-setgħat mogħtija lilha bil-**paragrafu 10(1) ta' Tariffa A tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili** tikkundanna lill-istess Schembri & Sons Limited sabiex tħallas spejjeż addizzjonali lir-Reġistratur tal-Qorti fl-ammont ta' elf ewro (€1,000).

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Christian Falzon Scerri
Imħallef

Josette Demicoli
Imħallef

Deputat Reġistratur
jb